

Sygn. akt V CSK 448/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa S. J.
przeciwko Bankowi [...]
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 maja 2015 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 24 marca 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 października 2013 r. Sąd Okręgowy pozbawił w całości wykonalności tytuł wykonawczy w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego nr 69/2002, wystawionego dnia 29 lipca 2002 r. przez wierzyciela Bank [...] przeciwko dłużnikowi S. J., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w B. z dnia 4 listopada 2002 r.

Sąd ustalił, że na początku 2001 r. powód podjął starania zmierzające do kupienia od „P.” SA w W. tartaku z gruntem o powierzchni około 10 ha i zgromadzonymi w magazynach zapasami. W tym celu, a także spłaty wcześniejszych zobowiązań w jednym z banków, zamierzał zaciągnąć pożyczkę. W zebraniu niezbędnych dokumentów pomagała mu E. R.; nie było jednak między nią a powodem i jego żoną, uzgodnień, że ona kupi tartak w swoim imieniu i na swoją rzecz.

W dniu 30 marca 2001 r. powód i Bank [...] zawarli umowę nr 719-1930-1-2001, na podstawie której bank udzielił powodowi pożyczki w wysokości 588 000 zł, waloryzowanej kursem średnim waluty euro ogłaszany przez Narodowy Bank Polski. Wyrażona w euro kwota pożyczki miała być określona na podstawie kursu średniego waluty euro, ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu wypłaty pożyczki, i wskazana w harmonogramie spłaty kredytu, sporządzonym w dniu uruchomienia pożyczki (§ 1 umowy). Pożyczka została zawarta na okres 15 lat, z ostatecznym terminem spłaty do dnia 10 sierpnia 2016 r. (§ 2 umowy).

Wypłata pożyczki miała nastąpić po podpisaniu umowy, uiszczeniu przez pożyczkobiorcę prowizji za udzielenie pożyczki, złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji i ustanowieniu prawnego zabezpieczenia pożyczki (§ 3 ust. 1 umowy). Pożyczkodawca zobowiązał się wypłacać kwoty pożyczki zgodnie z dyspozycją pożyczkobiorcy (§ 3 ust. 2 umowy).

Pożyczka podlegała spłacie w równych ratach kapitałowo-odsetkowych. Wysokość miesięcznej raty była ustalona w euro, a jej spłata następowała w złotych, po przeliczeniu według średniego kursu euro, ogłoszonego w tabeli kursów Narodowego Banku Polskiego na dzień spłaty danej raty. Raty kapitałowo-

odsetkowe były płatne miesięcznie, począwszy od następnego miesiąca po podjęciu pożyczki w terminach płatności określonych w harmonogramie spłat pożyczki, stanowiącym integralną część umowy (§ 4 ust. 1, 2 i 5). Od kwoty pożyczki pożyczkodawca pobierał odsetki za okres od powstania zadłużenia do dnia poprzedzającego spłatę pożyczki (§ 5 umowy).

Pożyczka waloryzowana kursem waluty euro miała być oprocentowana według zmiennej stopy procentowej ustalonej jako stopa bazowa, powiększona o marżę pożyczkodawcy. Stopa bazowa była ustalana jako średnia arytmetyczna z notowań miesięcznej stawki euribor w okresie obliczeniowym, za który przyjmuje się dni kalendarzowe od 12 do 25 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc, dla którego obliczana jest stopa bazowa. W dniu zawarcia umowy stopa bazowa wynosiła 4,85%, a marża banku 7,00 pp, do chwili ustanowienia prawnego zabezpieczenia spłaty pożyczki wysokość marży podlegała powiększeniu o 1,2 pp. W dniu zawarcia umowy oprocentowanie pożyczki wynosiło 13,05% (§ 6 ust. 1, 2, 5 i 6 umowy).

W wypadku niespłacenia przez pożyczkobiorcę całości lub części raty kapitałowo-procentowej w terminie określonym w harmonogramie spłat, powstałe zadłużenie miało być taktowane jako zadłużenie przeterminowane. Bank wzywał wówczas pożyczkobiorcę do spłaty zadłużenia przeterminowanego w terminie określonym w wezwaniu i powiadamiał ubezpieczyciela o powstaniu zaległości w spłacie pożyczki (§ 13 ust. 1 i 4 umowy). W razie niespłacenia tego zadłużenia w terminie określonym w wezwaniu, bank mógł wypowiedzieć umowę pożyczki z trzydziestodniowym okresem wypowiedzenia. Bank powinien wysyłać wezwania i zawiadomienia listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru (§ 14 ust. 1 i 4 umowy).

Według pierwszego harmonogramu spłat z dnia 23 kwietnia 2001 r. pierwsza rata, płatna do dnia 15 maja 2001 r., wynosiła 1.310,81 euro, a następne – po 2092,60 euro; łączna kwota spłaty wynosiła 373.688 euro (164 365,18 z tytułu kapitału i 209.523,61 z tytułu odsetek).

Dnia 2 lutego 2001 r. powód złożył pozwanemu pisemną dyspozycję przelewu, w której zlecił przelanie 320 000 zł na rachunek bankowy „P.” SA,

prowadzony przez Bank [...]. W tym samym dniu pozwany poinformował „P.” SA o tej dyspozycji przelewu. Dyspozycja ta nie została jednak zrealizowana, ponieważ w dniu 11 kwietnia 2001 r. pozwany otrzymał informację od ubezpieczyciela o odmowie ubezpieczenia pożyczki. Strony umowy pożyczki ustaliły wówczas, że pożyczka – zgodnie z § 2 i § 10 ust. 1 pkt 4 umowy – zostanie uruchomiona po ustanowieniu na rzecz pożyczkodawcy hipoteki w kwocie 588.000 zł.

W dniu 23 kwietnia 2001 r. powód dostarczył bankowi zawiadomienie o ustanowieniu hipoteki i pisemnie polecił przelanie 18.271,71 zł i 136.586,90 zł (łącznie 154.858,61 zł) na rachunek [...] tytułem spłaty swojego zadłużenia; bank wykonał to polecenie. W dniu 24 kwietnia 2001 r. powód dostarczył pozwanemu bankowi wniosek o wykreślenie hipoteki i zgodę P. BP SA na jej wykreślenie. W tym samym dniu powód sporządził także polecenie przelewu, w którym polecił pozwanemu dokonanie przelewu 320.000 zł na konto „P.” SA. Bank wykonał to polecenie w dniu 25 kwietnia 2001 r. Wykonane polecenie przelewu zawierało jednak określenie tytułu płatności w postaci „zapłata za tartak – E. R”. Na potwierdzeniu przelewu ręcznie wpisano „stempel Bank P. [...] 24.04.2001”. Powód nie wystawił polecenia przelewu na rzecz E. R. jako nabywcy tartaku.

Pozwany pismami z dnia 26 kwietnia 2001 r. i z dnia 20 czerwca 2001 r. powiadomił powoda, że zmienił – z powodu zmiany oprocentowania udzielanych kredytów i pożyczek – harmonogram spłaty rat pożyczki.

Powód podczas rozmowy telefonicznej, w której zwrócił się do „P.” SA, aby przysłała mu polecenie przelewu, dowiedział się, że spółka otrzymała zapłatę za tartak ze wskazaniem E. R. jako kupującej. Był zaskoczony tą informacją. Zażądał od E. R., która wówczas przebywała na stałe w Niemczech, zwrotu pieniędzy. E. R. zobowiązała się spłacać pożyczkę i zwrócić powodowi całą sumę, gdy tartak będzie przynosić dochód. Raty pożyczki początkowo płaciła E. R. Powód pierwszą ratę w wysokości 8 000 zł zapłacił w dniu 8 sierpnia 2001 r.

Bank wysłał do powoda upomnienia z dnia 28 czerwca 2001 r., z dnia 6 lipca 2001 r. i z dnia 15 lipca 2001 r. z wezwaniem do zapłaty 1959,41 euro, z dnia 2 sierpnia 2001 r. z wezwaniem do zapłaty 1959,40 euro i z dnia 10 września 2001 r. z wezwaniem do zapłaty 1990,50 euro. Upomnienia były wysyłane na

adres T. [...]. Potwierdzenia odbioru upomnień z dnia 2 sierpnia 2001 r. i z dnia 10 września 2001 r. zawierają podpis „S. J.”, niezłożony jednak przez powoda.

W dniu 31 lipca 2001 r. komornik sądowy rewiru II przy Sądzie Rejonowym w T. zwrócił się do pozwanego o wskazanie rachunku bankowego, na który przelano kredyt zabezpieczony hipoteką na nieruchomości S. i R. J. Zawiadomił jednocześnie, że do tej nieruchomości została skierowana egzekucja przez wierzyciela Z. sp. z o.o.

Pismem z dnia 21 września 2001 r. Bank [...], powołując się na zaległość w spłacie rat pożyczki, wypowiedział zawartą z powodem umowę z dnia 30 marca 2001 r. w części dotyczącej terminu spłaty i wezwał pożyczkobiorcę do spłaty zadłużenia w terminie 30 dni od daty doręczenia pisma, pod rygorem wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Pismo, wysłane na adres T., zostało zwrócone z powodu niepodjęcia go po dwukrotnym awizowaniu. Po zwrocie wymienionego pisma powód w dniu 8 października 2001 r. przekazał bankowi 14 000 zł i w dniu 9 listopada – 8 400 zł. Dnia 11 maja 2002 r. powiadomił zaś bank, że do dnia 30 kwietnia 2002 r. zapłaci z tytułu zabezpieczonej hipoteką pożyczki co najmniej 10.000 zł.; podał też adres do korespondencji S. [...].

W dniu 13 maja 2002 r. bank wysłał powodowi wypowiedzenie umowy z dnia 30 marca 2001 r. na wskazany przez niego adres do korespondencji. Poinformował go również, że na dzień 13 maja 2002 r. zadłużenie wynosi łącznie 172.074,95 euro. W dniu 29 lipca 2002 r. został wystawiony przeciwko powodowi bankowy tytuł egzekucyjny. Wynika z niego, że zobowiązanie powoda z tytułu zaciągniętej pożyczki w dniu wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego z tytułu należności głównej wynosiło 659 807,53 zł, z tytułu odsetek – 53 228,58 zł i z tytułu prowizji – 20 zł.

Postanowieniem z dnia 4 listopada 2002 r. Sąd Rejonowy w B. nadał bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności.

Pismem z dnia 17 marca 2008 r. powód zwrócił się do pozwanego o wyznaczenie spotkania w celu omówienia spłaty pożyczki. Obiecywał, że wywiąże się ze zobowiązania. Do długu zobowiązała się przystąpić żona powoda R. J. Strony prowadziły rozmowy w celu restrukturyzacji zadłużenia przez

umorzenie części kapitału i odsetek oraz ustalenia zasad spłaty pożyczki. W dniu 27 kwietnia 2008 r. powód złożył wniosek o zawarcie umowy restrukturyzacyjnej. Wniosek taki złożyła także jego żona. Do zawarcia umowy restrukturyzacyjnej jednak nie doszło.

Sąd pierwszej instancji podzielił zarzut powoda, że pozwany nienależycie wykonał umowę pożyczki w zakresie przelewu 320 000 zł na rzecz „P.” SA. Powód złożył polecenie przelewu tej kwoty na rachunek wskazanej spółki. Nie wiadomo jednak, na jakiej podstawie pozwany wskazał w tytule tego przelewu, że wpłata dotyczy zakupu tartaku przez E. R. Złożona przez powoda dyspozycja przelewu nie zawierała takiego oznaczenia tytułu przelewu. Pozwany nie wykazał, aby przelana kwota 320 000 zł miała służyć zaspokojeniu przez powoda zobowiązania E. R. z tytułu ceny zakupu tartaku. Zdaniem Sądu wskazanie w tytule przelewu E. R. stanowi, wobec nieprzedstawienia dokumentu potwierdzającego taką dyspozycję powoda, nienależyte wykonanie przez pozwanego umowy pożyczki i oznacza, że powód nie otrzymał wskazanej w umowie kwoty 588.000 zł w całości.

Pozwany nie wykazał także, w jaki sposób wyliczył wskazane w bankowym tytule wykonawczym kwoty z tytułu należności głównej i odsetek. Nie wiadomo, czy objęta bankowym tytułem wykonawczym należność uwzględnia wpłaty dokonane do dnia wystawienia bankowego tytułu wykonawczego.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa pożyczki nie została wypowiedziana przez bank skutecznie. Zgodnie z paragrafem 14.1 umowy pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę po bezskutecznym upływie terminu do spłaty zadłużenia wyznaczonego w piśmie przewidzianym w paragrafie 13.4 umowy. Powód przyznał, że otrzymał wypowiedzenie, zaprzeczył jednak temu, aby otrzymał poprzedzające je wezwania do zapłaty. Podpis na dowodach ich doręczenia - co wynika z opinii grafologicznej - nie został złożony przez powoda. Pozwany nie dopełnił zatem przewidzianego w umowie obowiązku stanowiącego przesłankę skutecznego wypowiedzenia umowy. Ponadto ze względu na wskazywane w upomnieniach zadłużenie, niższe niż jedna rata spłaty pożyczki, wypowiedzenie umowy z powodu takiego zadłużenia należało uznać za sprzeczne z art. 5 k.c.

Sąd nie podzielił zarzut pozwanego, że doszło od uznania długu przez powoda na skutek złożenia wniosku o zawarcie umowy restrukturyzacyjnej. Uznanie niewłaściwe może wywołać jedynie taki skutek, jaki wynika z przepisu prawa np. przerwanie biegu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.), nie pozbawia natomiast dłużnika możliwości kwestionowania powstania długu.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód wykazał, że nie jest zobowiązany wobec pozwanego do świadczenia objętego bankowym tytułem egzekucyjnym, została zatem spełniona przewidziana w art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. przesłanka pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd odwoławczy uznał, że wskazane w bankowym tytule wykonawczym zadłużenie powoda wobec pozwanego zostało ustalone prawidłowo zarówno co do należności głównej, jak i odsetek. Nie podzielił stanowiska Sąd Okręgowego, że sporna dyspozycja przelewu 320 000 zł została zrealizowana nienależycie. Okoliczność, że w treści przelewu na rzecz „P.” SA znalazła się błędna adnotacja „zapłata za tartak – E. R.” nie ma wpływu na ocenę kwestii ważności umowy pożyczki. Powód zadysponował udzielną pożyczką i upoważnił pozwaną do przekazania 320.000 zł na konto „P.” SA. Konkluzja Sądu Okręgowego – zdaniem Sądu odwoławczego – pozostaje w oczywistej sprzeczności zarówno z treścią umowy pożyczki, jak i treścią dyspozycji złożonej przez powoda, zasadami doświadczenia życiowego oraz zasadami współżycia społecznego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego umowa pożyczki została skutecznie wypowiedziana. Okoliczność, że wysłane przez pozwanego do powoda wezwania z dnia 2 sierpnia 2001 i z dnia 10 września 2001 r. nie zostały przez niego odebrane, tylko przez osobę, która podpisała się jego imieniem i nazwiskiem, nie uzasadnia wniosku, że pozwana nie dopełniła obowiązku poprzedzenia wypowiedzenia wezwaniem do zapłaty długu. Wezwania zostały bowiem odebrane pod wskazanym przez powoda adresem do doręczeń. Podrobiony podpis adresata na potwierdzeniach odbioru wezwań nie oznacza, że powód został pozbawiony możliwości zapoznania się z ich treścią. Sąd odwoławczy nie dopatrzył się także

podstaw do uznania, że wypowiedzenie umowy zostało dokonane z naruszeniem art. 5 k.c.

W ocenie Sądu drugiej instancji wnioski powoda o zawarcie umowy restrukturyzacyjnej daje podstawę do stwierdzenia, że powód uznał dług w drodze uznania niewłaściwego.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie art. 720 § 1 k.c. w związku z art. 140 i art. 155 § 2 k.c., art. 720 w związku z art. 452 k.c., art. 720 w związku z art. 354 § 1 k.c., art. 720 § 1 w związku z art. 355 k.c., art. 472 k.c., art. 65 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – prawo bankowe, w brzmieniu pierwotnym (Dz. U. Nr 140, poz. 939 – dalej: „prawo bankowe”), art. 2 ust. 1 pkt 3, art. 21 ust. 1, art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1994 r., o rachunkowości (Dz. U. Nr 118, poz. 754), § 11 ust. 4 i 6 uchwały nr 1/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 3 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków i sporządzania informacji dodatkowej 9 (Dz. Urz. NBP z 1998, nr 14, poz. 27), zinterpretowanej pismem Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego z dnia 2 września 2000 r., nr NB/BPN/III/459/00 (Glosa 2000/12/40), art. 64 prawa bankowego w związku z art. 234 k.p.c., art. 245, art. 328 § 2 k.p.c., 328 § 2 w związku z art. 229 k.p.c., art. 61 w związku z § 12 pkt 16, § 9, § 10, § 40 ust. 2 i § 48 rozporządzenia Ministra Łączności z dnia 15 marca 1996 r. w sprawie warunków korzystania z usług pocztowych o charakterze powszechnym (Dz. U. Nr 40, poz. 173) i art. 60 k.c. w związku z art. 82 k.c. Powołując się na te podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej i drugiej instancji odmiennie oceniły kwestię wykazania przez pozwaną objętej tytułem wykonawczym kwoty należności głównej i odsetek. Sąd Okręgowy uznał, że nie można ich jednoznacznie zweryfikować na podstawie zebranego w sprawie materiału. Sąd odwoławczy przyjął natomiast, że objęte tytułem wykonawczym kwoty, zarówno z tytułu należności głównej, jak z tytułu odsetek, zostały ustalone prawidłowo. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził, że należność główna stanowi równowartość sumy zadłużenia z tytułu

kapitału w wysokości 160.026,37 euro i kapitału zapadłego w wysokości 2.487,80 euro, co daje, po przeliczeniu kapitału według kursu euro do złotego (1euro = 4,06 zł) w dniu wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego (29 lipca 2002 r.), wskazaną w tytule wykonawczym kwotę 659.807,53 zł.; stwierdził również, że należy uznać za prawidłowo ustaloną kwotę odsetek w wysokości 53.228,58 zł, stanowiącą równowartość 13.110 euro w dniu wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego.

Kwestionując stanowisko Sądu odwoławczego dotyczące kwestii wykazania przez pozwaną wskazanych w tytule wykonawczym kwoty należności głównej i odsetek, skarżący zarzucił, że nie poddaje się ono weryfikacji ze względu na wady uzasadnienia. Sąd z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c. nie wskazał bowiem dowodu, na którym oparł ustalenie kursu euro w stosunku do złotówki, stanowiącego podstawę oceny prawidłowości ustalenia wyrażonych w tytule wykonawczym w złotówkach należności z tytułu kapitału i odsetek, nie wyjaśnił też, dlaczego za podstawą ustalenia tych należności przyjął kurs euro z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego.

Treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie pozwala odeprzeć przytoczonego zarzut skarżącego. Wydając diametralnie odmienne reformatoryjne orzeczenie, Sąd odwoławczy nie wskazał bowiem nie tylko dowodu, na którym oparł ustalenie kursu euro w stosunku do złotówki, ale także nie wyjaśnił, dlaczego przyjął wartość tego kursu z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego. Rację ma skarżący, że wskazana wada podstawy faktycznej uzasadnienia ma istotne znaczenie dla oceny zasadności zaskarżonego wyroku, albowiem uniemożliwia ocenę prawidłowości ustalenia wysokości objętych tytułem wykonawczym należności. Weryfikację wyroku w tym zakresie uniemożliwia także niewyjaśnienie w motywach zaskarżonego wyroku przyczyny przyjęcia wartości kursu euro z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego; stanowisko to budzi wątpliwości wobec dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, z których wynika – co zarzucił skarżący – iż zgodnie z zawartą przez strony umową pożyczkodawca każdą ratę pożyczki, wyrażoną w euro, płacił w złotówkach, po przeliczeniu według średniego kursu euro, ogłoszonego w tabeli kursów Narodowego Banku Polskiego, w dniu spłaty danej raty. Zarzut wydania

zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c., w zakresie wyżej omówionym, należało zatem uznać za uzasadniony.

Sądy zgodnie uznały, że strony zawarły umowę pożyczki. Jej treść określają postanowienia umowy i przepisy kodeksu cywilnego. Ustawa dnia 29 kwietnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst z 2015 r., poz. 128 – dalej: „prawo bankowe”), nie zawiera szczegółowych, w przeciwieństwie do umowy kredytu, regulacji dotyczących pożyczki pieniężnej, co jest rezultatem odrębnego uregulowania umowy pożyczki w kodeksie cywilnym, wskazuje jedynie przepisy regulujące umowę kredytu znajdujące odpowiednie zastosowanie do pożyczki pieniężnej udzielonej przez bank (art. 78 prawa bankowego).

Zgodnie z art. 720 § 1 k.c. pożyczka jest umową, na podstawie której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonej tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić taką samą ilość pieniędzy albo taką samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Umowa pożyczki zobowiązuje pożyczkodawcę do przeniesienia przedmiotu pożyczki na własność pożyczkobiorcy, ale własności tej jeszcze nie przenosi. Samo wydanie przedmiotu pożyczki, jeżeli umowa nic innego nie stanowi, może nastąpić w dowolny sposób, pożyczkobiorca powinien jednak uzyskać możliwość swobodnego dysponowania przedmiotem pożyczki. Do przeniesienia własności pieniędzy i rzeczy stanowiących przedmiot pożyczki mają zastosowanie ogólne zasady przenoszenia własności, zwłaszcza reguła wyrażona w art. 155 § 2 k.c.

Przyjmując, że umowa pożyczki w spornym zakresie (co do kwoty 320.000 zł) została wykonana należycie, Sąd nie rozważył, co trafnie zarzucił skarżący, czy pożyczkodawca dopełnił wymagań niezbędnych do wywołania przewidzianych w umowie pożyczki skutków w sferze prawa rzeczowego. Nie wiadomo, w jaki sposób pożyczkodawca wydał pożyczkobiorcy stanowiącą przedmiot spornej pożyczki sumę pieniężną i na jakiej podstawie Sąd uznał, że wydanie jej dało pożyczkobiorcy możliwość swobodnego dysponowania nią. W tej sytuacji nie można odeprzeć także zarzutu skarżącego, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 720 § 1 w związku z art. 155 § 2 k.c.

Kwestionując stanowisko Sądu odwoławczego, że złożone przez powoda w dniu 24 kwietnia 2001 r. polecenie przelewu kwoty 320.000 zł zostało następnego dnia prawidłowo przez pozwaną wykonane, skarżący trafnie zarzucił, iż jest ono oparte na niedostatecznie pogłębionej ocenie prawnej

Nie uwzględnia ono bowiem przepisów, w wersji obowiązującej w chwili wykonania złożonego przez skarżącego polecenia przelewu z dnia 24 kwietnia 2001 r., dotyczących rachunkowości banków, zawartych w ustawie z dnia 29 kwietnia 1994 r. o rachunkowości (jedn. tekst z 2013 r., poz. 330 ze zm. – dalej: „ustawa o rachunkowości”) i w wydanej na podstawie art. 81 ust. 1 pkt 1 ustawy o rachunkowości uchwale nr 1/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 3 marca 1998 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków i sporządzania informacji dodatkowej (Dz. Urz. Narodowego Banku Polskiego, Nr 14, poz. 27 – dalej: „uchwała nr 1/98”).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości przepisy tej ustawy stosuje się do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej jednostek organizacyjnych działających na podstawie prawa bankowego, bez względu na wielkość przychodów. Określana w art. 21 ust. 1 ustawy o rachunkowości treść, jaką co najmniej powinien zawierać dowód księgowy, obejmuje m.in. opis operacji. Dowody księgowe – według art. 22 ust. 1 ustawy o rachunkowości – powinny być rzetelne, to jest zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentują, kompletne, zawierające co najmniej dane określone w art. 21 ustawy o rachunkowości. Art. 81 ust. 1 pkt 1 ustawy o rachunkowości, w wersji obowiązującej do dnia 1 stycznia 2002 r. zobowiązywał Komisję Nadzoru Bankowego do określenia w porozumieniu z Ministrem Finansów szczególnych zasad rachunkowości banków, sporządzania informacji dodatkowej oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków.

Wydana na podstawie przytoczonego wyżej przepisu ustawy o rachunkowości uchwała nr 1/98 stanowi, że dowodem księgowym stanowiącym postawę ewidencji operacji bankowej jest m.in. dyspozycja wystawiona przez klienta banku (§ 10 ust. 1). Zgodnie z § 11 ust. 4 uchwały nr 1/98 jednostkowe dowody księgowe, o których mowa w ust. 1 (w jego punkcie 1a zostało wymienione

polecenie przelewu), przed wysłaniem do innego banku są opatrywane odbitką stempla dziennego na dowód zakwalifikowania ich do wymiany.

W piśmie nr NB/BPN/III/459/00 Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego z dnia 2 września 2000 r. (Glosa 2000/12/40) skierowanym do wszystkich prezesów banków – w związku z dotyczącymi realizacją zleceń płatniczych nieprawidłowościami, polegającymi na niewskazywaniu w dowodach księgowych stanowiących podstawę przelewu środków pieniężnych informacji o dłużniku regulującym zobowiązanie i rodzaju regulowanego zobowiązania – wskazano, że przesyłane do innego banku zlecenie płatnicze powinny zawierać wszystkie elementy oryginalnego zlecenia złożonego przez klienta z wyłączeniem jego podpisu. Podkreślono, że bank ma obowiązek zagwarantować rzetelność wykonania dyspozycji klientów, z poszanowaniem obowiązujących przepisów i wewnętrznych regulaminów (np. regulaminu zapewniającego prawidłowy obieg i kontrolę dowodów księgowych).

Ocena Sądu odwoławczego dotycząca prawidłowości realizacji polecenia przelewu kwoty 320 000 zł i jej wpływu na wykonanie umowy pożyczki w spornym zakresie, dokonana z pominięciem przepisów dotyczących rachunkowości banków, nie pozwala odeprzeć zarzutu skarżącego, że zaskarżony wyrok został z naruszeniem tych przepisów prawa. Rację ma Sąd, że wykonane przez pozwaną zlecenie płatnicze, nieodpowiadające oryginalnemu zleceniu przelewu złożonemu przez skarżącego, nie spowodowało nieważności umowy pożyczki. Nie zwalnia to jednak Sądu od obowiązku dokonania właściwej oceny, czy umowa pożyczki w spornym zakresie została należycie wykonana. Na skutek zrealizowania przez pozwaną bank zlecenia przelewu kwoty 320.000 zł, ze wskazaniem – jak wynika z ustaleń faktycznych – nie pochodzącego od pożyczkobiorcy opisu operacji (tytułu przelania oznaczonej sumy pieniędzy), doszło bowiem do zaspokojenia z udzielonej pożyczki, wbrew treści oryginalnego zlecenia przelewu, cudzego zobowiązania (zapłaty ceny za tartak kupiony przez E. R.), a nie zobowiązania pożyczkobiorcy.

Budzi także wątpliwości stanowisko Sądu odwoławczego, że zawarta przez strony umowa pożyczki została skutecznie wypowiedziana przez pożyczkodawcę

z powodu niespłacenia przez pożyczkobiorcę w rozumieniu umowy zadłużenia przeterminowanego. Z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że pożyczkodawca pięć razy wzywał pożyczkobiorcę do spłaty zadłużenia przeterminowanego w oznaczonym terminie. Ustalono jednak, że odbioru wezwań z dnia 2 sierpnia 2001 r. i z dnia 10 września 2001 r. nie potwierdził adresat, a osoba niezidentyfikowana, która podpisała się jego imieniem i nazwiskiem. Z podstawy faktycznej rozstrzygnięcia nie wynika zaś, aby odbiór pozostałych wezwań został potwierdzony przez adresata. W tej sytuacji nie wiadomo, na czym Sąd oparł przekonanie, że wezwania zostały skutecznie doręczone pod wskazanym przez powoda adresem i że powód miał - choć zaprzeczył on temu - możliwość zapoznania się z ich treścią. W tej sytuacji nie można odeprzeć zarzutu skarżącego, że zaskarżony wyrok został wydany również z naruszeniem art. 61 § 1 k.c.

Pogłębionej oceny wymaga stanowisko Sądu, że powód, składając wniosek restrukturyzacyjny z dnia 27 kwietnia 2008 r., uznał dług wobec pozwanej w drodze tzw. uznania niewłaściwego. Ta forma uznania jest oświadczeniem wiedzy, którego skuteczność zależy od dokonania go dobrowolnie i z należyтым rozeznaniem. Przypisując powodowi uznanie niewłaściwe długu, Sąd nie rozważył jednak, co trafnie zarzucono w skardze kasacyjnych, czy zostały spełnione wymagania, mając na względzie np. okoliczności towarzyszące składaniu wniosku restrukturyzacyjnego (cel wniosku, prowadzona przeciwko powodowi egzekucja), skuteczności uznania niewłaściwego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).